

“REDDİTOMETRO” (GELİROMETRE) NEDİR? UYGULANABİLİR Mİ?

Ahmet MERİÇ(*)

1 - GİRİŞ

İtalyan Gelir İdaresi Başkanlığının güncel olarak vergi kaçırancılara yönelik uygulamaya koyduğu yeni bir taktiğin adı olmaktadır. ¹

Redditometro kısaca sözlük anlamıyla ; “reddito”, “rendita” gelir kavramını, “metro” ise metre, sayma ölçme kavramını karşıladığından, Türkçeye çevirisi “gelir ölçümü”, “gelir-ometre” ya da “gelir hesaplayıcısı” şeklinde olabilir. ²

İtalya’da ilk kez Kasım 2012’de tanıtılan sistemle alakalı olarak, henüz uygulama örnekleri alınmadan (2013 yılı 4 Ocak tarihinde yasallaşması beklenen) tartışma konusu olan sistemin, kısaca özünün ne olduğu, bu konuda sistemin aleyhinde ve lehinde olan fikirleri aşağıda belirttikten sonra 193 Sayılı Gelir Vergisi mevzuatımız açısından bir değerlendirmeye yer verilecektir.

2- ÖZÜ

Sistem gelir vergisi mükelleflerine yönelik olarak, vergi ödemekten kaçınanların, daha az ödemek isteyenlerin ya da vergi kaçırancılarının, gelirlerinin belirlenmesi yerine, vergi süjelerinin ne kadar harcadıklarını izleyip ona göre ne kadar vergi kaçırmış olabileceklerini hesaplamaya dayanmaktadır.

Redditometro; yetkililere (İtalyan) kişilerin günlük yaşamlarında çoğu farklı alanlarda muhtemel harcama alışkanlıklarının tayin edilmesine yardımcı olacaktır. Sistem ilk aşamada nüfusu 11 klasik ev hanesi sınıfına ayırmaktadır; çiftler, bekârlar, çocuklu aileler ve diğerleri. Her bir kategorinin gelirini, muhtemel nasıl harcadığını gösteren detaylı modeller oluşturulmaktadır.

(*) Vergi Müfettişi

¹ The New York Times-Sabah Gazetesi-Elisabetta Povoledo)

² Italyancasozluk.net

Yüz (100) farklı harcama alanında gerçekleşen ortalama muhtemel harcamalar, reddi test (gelir testi denilen bir bilgisayar programı yardımıyla) ile test edilmektedir. (yiyecek, içecek, giyim, eğlencelerin izlenmesi gibi.)

İtalyan Gelir İdaresine göre redditometro aşağıda yer alan genel kategorilerdeki harcamaları izleyecek;

- Gayrimenkul (Konut ve arsa)
- Taşıt
- Sigorta
- Bağış, Yardım ya da Sermaye
- Eğitim
- Spor ve Eğlence
- Kişisel bakım (sağlık hariç)
- Diğer kayda değer harcamalar (örneğin veteriner faturaları gibi)
- Yatırım

Her bir alan (kategori) da, alt kategorilere ayrılmaktadır. Örneğin Spor ve Eğlence Harcamaları;

- Genel spor aktiviteleri
- Kültürel dernek
- Eğlence kulüpleri
- Yarış Atlarına
- On-line oyunlara
- Ödemeli tv abonelikleri
- Sezonluk bilet harcamaları(futbol maçları gb)
- Tatil turları

Sonra bu tahminler, bölgesel farklılıklar dikkate alınarak bir değerlendirmeden daha geçirilecektir. Böylece vergi otoriteleri, İtalya'nın güneyinde dört kişilik bir ailenin ortaya çıkan harcama için ne kadar gelir elde etmeleri gerektiği hususunda bir bilgi sahibi olabilecektir.

Daha uygulama örnekleri alınmadığından bu konuda bekle gör prensibinin izlenmesi gerektiği, tabiidir. Ancak bu yeni sistemin özünü basit örneklerle anlatmaya çalışırsak;

Şöyle ki, mükelleflerin harcamalarının; ev masrafları, otomobil sayısı, yapılan tatil masrafları, üye olunan spor salonlarına ödenen ücretler, cep telefonu faturaları, alışveriş sıklığı(özellikle lüks tüketim yönelik) gibi, yapılan 12'den çok sınıflandırma kriteri (önceki paragraflarda bunların bir kısmına yer verilmektedir.) doğrultusunda incelenmesi ve beyan harici bırakılan vergiyi azaltmaya yönelik olmaktadır. Bu sınıflandırma neticesinde; gelir vergisi mükelleflerinin harcamaları, beyan ettiği geliri artı % 20'sinden fazla vukuu bulmuş ise gelir idaresi, mükelleften izahat isteminde bulunabilecektir. Örneğin: eğer bir kişi beyan ettiği gelirin + % 20'sinden fazlasını harcarsa alarm zilleri çalmaya başlayacaktır. 100.000 Euro beyan etmesine karşılık 120.000 Eurodan fazla harcamış ise vergi yetkililerinin dikkatini çekebilecektir.

3- SİSTEMİN ALEYHİNDE OLAN GÖRÜŞLER

• Olası bir etkisi gayrimenkul almayı düşünenler, redditometre yürürlüğe girene ve şekillenene kadar alımlarından vazgeçebilecekleri,

- Yeni sistemin tüketiciyi harcama yapmaktan alıkoyacağı ve perakende sektöründe talebi daraltacağı, Ülkeden sermaye çıkışına neden olabileceği ya da tüketim harcamalarını baskı altına alabileceği,
- Mükelleflerin harcamalarını belgelemek zorunda bırakılmaları nedeniyle psikolojik baskı altında bırakılacakları, 15 milyon Euro kazandınız fakat sadece 10 milyon Euro beyan ettiniz ve reddito metronun, araştırmaya hevesli vergicileri göndermesinin önüne geçmek ve böylece 3 milyon Euro geliri gizlemek için giderlerinizi kontrol etmeniz gerekeceği,
- Diğer lüks tüketim malları ile birlikte spor ve lüks otomobil satışlarının düşmesine neden olabileceğini, böylece yılda 6.000 Euro beyan eden fakat 80.000 Euro harcıyıp BMW ile gezen ya da egzotik tatil yapan İtalyanların açıklayabileceği çok az nedenleri olabileceği,
- Sanat eserlerine ve evcil hayvan edinimlerine dayalı satışlara olumsuz etki yapacağı,
- Uygulamanın mükelleflerle idare arasındaki vergi uyumsuzluklarını arttıracacağı,
- Sistemin herkesi kapsayacak şekilde kullanılmasının, tehlikeli olabileceği ve mükellefleri-vatandaşları korkutacağı, gibi eleştiriler yöneltilmektedir.

4- SİSTEMİN LEHİNDE OLAN GÖRÜŞ

Sistemle ilgili olarak, lehte görüş bildirenler pek olmamakta birlikte sistemi savunan İtalya Gelir İdaresi Yetkililerinin konuyla alakalı görüşleri³ özetle;

- Reddito metro'nun ortaya çıkışı; "belli tutarda bir harcama, belli tutarda bir gelirle karşılanmalıdır" varsayımından doğduğunu,
- Reddito metro ve Reddite st'in uygulanması ile, harcamaların beyan edilen gelirle karşılaştırılacağı,
- Bu metodun gerçek vergi kaçakçıları ortaya çıkarmaktan başka bir hedefi bulunmadığı,
- Reddito metro'nun bütün toplumu hedef almadığını Otoriteler, 4 milyon İtalyanın vergi beyan-nameleri hakkında şüpheleri olmasına rağmen, yeni sistemin sadece 40 bin ailenin harcamalarının finansmanı ile ilgili bir yükümlülük getireceğini,
- Hesaplarında hile yaptıklarından şüphelendikleri mülk sahipleri, esnaf ya da tüccarlar hakkında şikâyet hattına vergi kaçakçılığı ile ilgili şikâyetlerde yüksek oranda artış olması, bunun vergi kaçakçılığına karşı kamuoyu kararlılığının olduğunun işaretleri olarak görüldüğü,
- Geçen yılın ilk dokuz ayındaki şikâyetlerin, 2011'in aynı dönemine göre % 90 oranında arttığını Mali Polisin rapor ettiğini,
- İtalyan Gelir İdaresi Direktörüne göre vergi kaçakçılığını önlemek, artık mümkün. Bunun, **Reddito metro** ve **Reddite st** denilen yeni araçlarla olacağı,
- Reddito metro ve Reddite st'in uygulamaya konulmasında özellikle amaçlanan; itilafları azaltmak, çünkü eski metodun çok çarpanlı metoda dayalı olmasından kaynaklanan sorunları ortadan kaldıran, harcamaları kolay hesaplamaya izin veren bir sistem olması,
- İtalya'da 4.3 milyon ailenin harcamasının, beyan ettiği gelire uymadığı ve bir milyonu, sıfır ya da sıfıra yakın gelir beyan etmelerine rağmen hala harcama yapmakta oldukları, İtalyan vergi otoriteleri, bu durumun 4.3 milyon ailenin de vergi kaçakçısı olacağı anlamına gelmeyeceğini, kaynakta vergilendirilenler ve vergiden muaf olanların durumunun dikkate alınmamış olabileceği, bütün bunların kontrol edileceği,

³ Agenzia Delle Entrate-İtalyan Gelir İdaresi

• Buna (Redditometro) ilave olarak, anlaşmazlıkları diğer bir şekilde önlemek maksadıyla Reddi-test uygulamaya konulduğu, eğer harcama ile gelir uyumlu ise yeşil ışık görüneceği, değilse kırmızı olacağı,

• İtalyan Gelir İdaresi, Sistemin sadece en göze görünen vergi kaçakçılarına uygulanacağı hususlarını,

Belirtmektedir.

5- TÜRK VERGİ SİSTEMİNDEKİ DURUM

Türk Vergi Mevzuatında “Redditometro” benzeri bir sistem uygulaması hali hazırda mevcut değildir. Gelir Vergisi bakımından, mükelleflerin yaptıkları harcamalardan hareketle gelir beyanlarının doğruluğu sorgulanamamaktadır.

193 Sayılı GVK'da (Mük.Madde 116) önceden hayat standardı uygulaması esası vardı. Mükellefler gelirlerini hayat standardı göstergelerinde belli edilen değerlerden aşağıda beyan edemiyorlardı. Ancak bu uygulamanın da, vergi mükellefleri arasında bulunan birtakım farklılıklar, (yaşam kalitesi farklılıkları, faaliyette bulundukları yerlerin iş hacmi-ticaret potansiyellerinin farklı olması vb.) nedeniyle adaletsiz uygulanması gibi sakıncaları da olmaktaydı. Yine de, mükelleflerin durumlarının değerlendirilmesi açısından kullanılan bir vergi güvenlik aracı idi. Bu uygulama; 4369 Sayılı Kanunun 82/3. maddesi hükmüyle birlikte 01/01/1999 tarihinde mülga olmuş, kaldırılmıştır.

Bilahare, bu konuyla yakınlık oluşturan, 213 Sayılı VUK'nun 30/7. maddesinde yer alan bir düzenleme söz konusu olmuştur. Bu düzenlemede; mükelleflerden yapılacak vergi incelemeleri esnasında her türlü harcamalarını ve tasarruflarını vergisi ödenmiş ve vergiye tabi olmayan kazançlardan sağladıklarını kanıtlamaları, aksi halde vergiye konu matrahlarının, re'sen belirleneceği hükmü getirilmek istenmiş. Ancak söz konusu düzenleme uygulama şansı bulmaksızın, 4783 Sayılı Kanunun 9.maddesi hükmüyle mülga olmuştur.

6- DEĞERLENDİRME

Gelir İdaresi Başkanlığının verilerine⁴ göre Ülkemizde toplanan vergi gelirleri içersinde gelir vergisini ödeyenlerin arasında çarpıcı farklılıklar, dengesizlikler görülmektedir.

Şöyle ki; 2011 dönemi baz alındığında, beyanname veren mükelleflerin **gelirleri** üzerinden tahsil olunan vergilerle alakalı Gelir İdaresi Başkanlığının verileri, şu şekilde bir tablo ortaya koymaktadır:

31/12/2011 tarihi itibarıyla yıllık beyanname veren mükellef sayıları (stopaja tabi olan ücret gelirleri ve ücret sayılan ödemeler üzerinden stopaj gelir vergisi tahakkuk ettirilenler hariç) tabloda şu şekilde belirlenmektedir.

Mükellefiyet Türleri	Sayıları
*Gerçek Usule Tabi Gelir Vergisi Mükellefi	1.703.754
*Basit Usule Tabi Gelir Vergisi Mükellefi	714.693
*GMSİ Mükellefi	1.041.427
Toplam	3.459.874

⁴ GİB 2011 Faaliyet Raporları

Gelir İdaresi Başkanlığının verilerine⁴ göre beyanname veren 3.459.874 mükelleften toplam ortalama 3,45 milyar TL vergi tahsil edilmiş. Tahsil edilen vergi gelirlerinin yekunu ise 284,45 milyar TL olarak belirlenmektedir. Gelir vergisi mükelleflerinin adına ödenen gelir vergilerini mükellef başına oranladığımızda; $(3,45 / 3.459.874 =) 997,15$ TL gibi bir rakama ulaşılmaktadır.

Bu arada beyanname veren gelir vergisi mükelleflerinin toplam vergi gelirleri arasındaki oransal durumu da yine Gelir İdaresi Başkanlığının verilerine göre;

Vergi Türlerinin Oransal Dağılımı	Tutarı
*Toplam Vergi Gelirleri	284,45 milyar TL
*Bey.Ver. Gel.Mük. Ödediği Gel.V.	3.45 milyar TL
*Yüzdesi	% 1,21

şeklinde hesaplanmaktadır.

Gelir İdaresi Başkanlığının 2011 yılı verilerine göre, Gelir Vergisini, beyanname vermeden, 193 Sayılı GVK'nın 94/1. maddesi hükmü uyarınca kaynakta kesilmek suretiyle ödemek durumunda olan asgari ücretli, diğer ücretli ile ücret sayılan ödemeler üzerinden ödenen gelir vergileri ise aşağıdaki tabloda özetlenmektedir.

Ücret Geliri Elde Edenler	Tahsil Edilen Stopaj Gelir V.
Asgari Ücretli	6,09 milyar TL
Diğer Ücretli İle Ücret Sayılan Ödemeler	27,00 milyar TL
Toplam	33,09 milyar TL

Yukarıda yer alan tablodaki rakamlara göre; ücret gelirlerinin toplam vergi gelirleri içerisindeki payı ise ortalama $(33,9 / 284,45 =) \% 11,9$ nispetinde bulunmaktadır. Bu da; Beyanname veren gelir vergisi mükelleflerinin, beyanname vermek durumunda olmayan; vergisi kaynakta kesilen ücret geliri elde edenlerden 10 kat daha az vergi ödedikleri sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Tablolardan görüleceği üzere kendi irade beyanına dayalı olarak, beyanname verip gelirlerini beyan edenlerin, gelirleri üzerinden vergi hesaplanıp ödenen vergi gelirleri, kaynakta kesilmek suretiyle vergileri tahsil edilen asgari ücretli ve diğer Ücretli İle Ücret Sayılan Ödemeler üzerinden tahsil edilen vergi gelirlerinin çok altında kalmaktadır.

Bu durum; Vergilendirmede Adalet Prensibi de dikkate alınırsa, bu yönüyle adil bir durum oluşturmamaktadır. Daha da önemlisi Anayasanın, vatandaşların devlete karşı yerine getirmek durumunda olduğu yükümlülüklerden birisi olan vergi ödevi başlıklı 73.madde hükmüne ("*Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, malî gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür. Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır.*") aykırı durum oluşturmakta ve mezkur Anayasa hükmüyle çelişmektedir. Ancak bu durum, alınacak tedbirlerle en azından AB oranlarına yaklaştırılmaya çalışılırsa hedeflenene ulaşılabilecektir.

7- SONUÇ

Elbette vergi uygulaması, toplumun genelini ilgilendirdiğinden kamuoyu tarafından iyi anlaşılması, kamuoyuna iyi anlatılması ve vergi süjeleri arasında bir bakıma adaletli uygulandığı hissinin verilmesi gibi ortak bir uzlaşmayı da gerektirmektedir. Dolayısıyla, vergi idaresi yönünden, toplumun onay verdiği sistemlerin uygulanmasının, daha kolay olacağı aşıkârdır.

Netice itibariyle; İtalya'da uygulanacak olan yeni sistemin, AB'ye aday bir ülke olarak, ülkemiz yönünden de, uygulanabilirliğinin tartışılması ve yapılacak yasal düzenlemeler sırasında değeriendirilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

- 193 Sayılı GVK
- 213 Sayılı VUK
- GİB 2011 Faaliyet Raporu
- The New York Times-Sabah Gazetesi-Elisabetta Povoledo
- Agenzia Delle Entrate
- Italyancasozluk.net